

EESTI NSV
PÕLLUMAJANDUS-
KULTUURIDE
SORTIDE
KATALOOG

246752^a

A-23148 II

A. RAUD ja A. VAHER

Eesti NSV-s
RAJONITUD JA PERSPEKTIIVSETE
PÕLLUMAJANDUSKULTUURIDE
SORTIDE KATALOOG

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1960

Kaane kujundas V. Tomassov

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu
46752^a

SISSEJUHATUS

Põllumajanduskultuuride saak teatavates mullastiku ja kliima tingimustes oleneb agrotehnikast ja sortide valikust. Võidakse kasutada kuitahes head agrotehnikat, kuid suuri saake siiski ei saavutata, kui sortide valik ei olnud õige. Kogemused kolhoosides ja sovhoosides on näidanud, et mullastiku ja kliima tingimustele sobivad sordid annavad 25—35% rohkem saaki, kui samades tingimustes ebasobivad sordid.

Eesti NSV riiklikud sordikatsepunktid on aastate jooksul läbi uurinud palju põllumajanduskultuuride sorte. Nende uurimuste alusel on Eesti NSV-s rajoonitud kõikide põllumajanduskultuuride sordid. Nimekiri rajoonitud sortide kohta on toodud käesolevas kataloogis.

Selles kataloogis on kirjeldatud uute rajoonitud sortide bioloogilisi ja majanduslikke omadusi, seda ka sortide kohta, mis katsetes on näidanud häid perspektiive ja lähivad tulevikus tõenäoliselt rajoonimisele. Sorte, mis juba kauema aja jooksul on kuulunud rajoonitud sortide hulka ja tootmises laialdaselt levinud, kataloogis käsitletud ei ole. Nende kohta leiduvad andmed Põllumajanduskultuuride Sordikatsete Inspektuuri poolt varematal aastatel koostatud väljaannetes.

Võrreldes varemate aastatega on 1960. aastal tehtud olulisi muudatusi Eesti NSV territooriumi jaotamisel mullastiku- ja kliimatsoonidesse. Varem oli Eesti NSV territoorium jaotatud viide mullastiku- ja kliimatsooni, s. o. põhja-, kesk-, lõuna-, edela- ja saartetsooni. Senised rajoonimised ja sordikatsepunktide andmed näitavad, et territooriumi killustamine viide tsooni ei ole vajalik ja raskendab seemnekasvatust. Alates 1960. a. on Eesti NSV territoorium jaotatud ainult kolme mullastiku- ja kliimatsooni, s. o. põhja-, lõuna- ja saartetsooni. Administratiivsete rajoonide jaotus nende kolme tsooni järgi on toodud käesolevas kataloogis.

EESTI NSV MULLASTIKU- JA KLIIMATSOONID

Sortide rajoonimisel on Eesti NSV territoorium jaotatud järgmisse kolme mullastiku- ja kliimatsooni.

I. Põhjatsoon — kamar-karbonaatsetel muldadel. Sellesse tsooni kuuluvad Keila, Harju, Tapa, Rakvere rajoon ning Kohtla-Järve ja Narva linnapiirkond, Jõhvi, Väike-Maarja, Jõgeva, Põltsamaa, Paide, Rapla, Märjamaa, Haapsalu ja Lihula rajoon.

II. Lõunatsioon — kamar-leetmuldadel. Siia kuuluvad Tartu, Elva, Põlva, Räpina, Võru, Valga, Abja, Viljandi ja Väandra rajoon ning Pärnu linnapiirkond.

III. Saartetsoon — õhukestel kamar-karbonaatsetel rähkmuldadel. Siia kuuluvad Hiiumaa ja Kingissepa rajoon.

Kasvatamiseks paremate sortide väljaselgitamine toimub üheksas riiklikus sordikatsepunktis.

Põhjatsoonis tegeleb põllukultuuride sortide väljaselgitamisega Harju ja Väike-Maarja sordikatsepunkt ning köögiviljakultuuride osas — Keila sordikatsepunkt.

Lõunatsioon katsetab põllukultuuride sorte Võru sordikatsepunkt ning köögiviljakultuuride osas Suure-Jaani sordikatsepunkt.

Saartetsoonis töötab Saare sordikatsepunkt.

Kolm sordikatsepunkti teenindavad kogu vabariiki, nimelt Viljandi sordikatsepunkt — agrotehniliste katsete alal, Pärnu sordikatsepunkt — sordikatsete alal mitmeaastaste heintaimedega niitmiseks ja karjatamiseks mineraalmuldadel, ja Kose sordikatsepunkt — sordikatsete alal mitmeaastaste heintaimedega niitmiseks ja karjatamiseks soomuldadel.

RAJONITUD PÕLLUMAJANDUSKULTUURIDE SORDID

Põllumajanduskultuuride sordiline rajoonimine Eesti NSV-s 1960. aastaks on kinnitatud Eesti NSV Ministrite Nõukogu korraldusega 15. märtsist 1960. a. nr. 380-k.

Rajoonitud on järgmised sordid:

Talinisu

«Parandatud Luunja» — vabariigi ulatuses;

«Puuk» — I tsoonis;

«Universaal» — II ja III tsoonis;

«Nisu-orasheina hübriid 1» III tsoonis ja paljuduskülvideta rajooni seemnekas-

	vatusmajandites II tsooni Põlva, Rápina, Võru, Valga ja Abja rajoonis.
Talirukis	«Sangaste» — vabariigi ulatuses.
Suvinisu	«Diamant» — vabariigi ulatuses; «Pikker» vabariigi ulatuses; «Jõgeva Kauka» — paljunduskülvideta rajooni seemnekasvatustmajandites vabariigi ulatuses.
Oder	«Maja» — vabariigi ulatuses; «Jõgeva» — I tsoonis ja II tsooni Tartu, Elva, Viljandi, Vändra rajoonis ning Pärnu linna piirkonnas.
Kaer	«Jõgeva Hämarik» — vabariigi ulatuses; «Jõgeva Agu» — paljunduskülvideta rajooni seemnekasvatustmajandites vabariigi ulatuses.
Mais	«Sterling» — vabariigi ulatuses.
Tatar	«Valik» — tatrakasvatuse rajoonides.
Hernes	«Konkordia» — vabariigi ulatuses.
Lina	«Svetotš» — linakasvatuse rajoonides; «L-1120» — linakasvatuse rajoonides.
Vikk	«Rae kohalik» — I tsoonis; «Saaremaa kohalik» — III tsoonis; paremad kohalikud sordid — II tsoonis.
Söödahernes	«Jõgeva kirju» — I ja II tsoonis; «Falenskaja 40» — vabariigi ulatuses.
Põlduba	«Jõgeva» — vabariigi ulatuses.
Päevalill siloks	«VNIIMK 6540» — vabariigi ulatuses; «Gigant 549» — vabariigi ulatuses.
Punane ristik	«Jõgeva 205» — vabariigi ulatuses; «Jõgeva 433» — vabariigi ulatuses; paremad kohalikud sordid — vabariigi ulatuses.
Roosa ristik	«Jõgeva 2» — vabariigi ulatuses.
Valge ristik	«Jõgeva 4» — vabariigi ulatuses.
Timut	«Jõgeva 54» — vabariigi ulatuses; paremad kohalikud sordid — vabariigi ulatuses.
Harilik aruhein	«Jõgeva 47» — vabariigi ulatuses.
Kerahein	«Jõgeva 220» — vabariigi ulatuses; «Jõgeva 242» — vabariigi ulatuses.
Aasnurmik	«Jõgeva 1» — vabariigi ulatuses.
Punane aruhein	«Jõgeva 70» — vabariigi ulatuses.
Kõrge raihein	«Jõgeva 153» — vabariigi ulatuses.
Hilisnurmik	«Jõgeva 463» — vabariigi ulatuses.

Söödakapsas	«Siversi roheline üdikapsas» — vabariigi ulatuses.
Söödapeet	«Eckendorf Jõgeva» — vabariigi ulatuses.
Söödanaeris	«Östersundom» — vabariigi ulatuses; «Eesti naeris» — vabariigi ulatuses.
Valge peakapsas	a) varased — «Gribovi number esimene 147», «Ditmari varane»; b) keskvarased — «Stahhanovka 1513»; c) keskvalmivad — «Jõgeva» («Enkhui-zen Jõgeva»), «Valgevene 455»; d) hilised — «Amager 611» — kõik vabariigi ulatuses.
Lillkapsas	«Gribovi varane 1355» — vabariigi ulatuses; «Otetšestvennaja» — vabariigi ulatuses.
Salat	«Mai» — vabariigi ulatuses.
Kurk	«Muromi 36», «Tahkuranna», «Vjasnikov 37», «Kastekindel 40» — kõik vabariigi ulatuses.
Tomat	a) avamaal — «Gribovi avamaa 1180», «Alpatjevi 905-a», «Peremoga 165»; b) katmikalal — «Talalihhin 186» — kõik vabariigi ulatuses.
Sibul	«Arsamassi kohalik», «Skviri» — vabariigi ulatuses.
Söögiporgand	«Nantes Jõgeva», «Nantes 4», «Šantenee 2461» — vabariigi ulatuses.
Söögipeet	«Egiptuse», «Bordoo 237» — vabariigi ulatuses.
Kaalikas	«Krasnoselskaja», «Bangholm» — vabariigi ulatuses.
Redis	«Jõgeva 169», «Või» — vabariigi ulatuses.
Aedhernes	«Pobeditel G-33», «Aamisepp» — vabariigi ulatuses.
Aeduba	«Saxa kiududeta 615» — vabariigi ulatuses.
Kartul	Vähikindlad sordid: a) varased — «Priekuli varane»; b) keskvalmivad — paljunduskülvideta seemnekasvatustamajandites «Kalev» ja «Majestic»; c) keskhilised — «Ostbote», «Jõgeva piklik»; d) hilised — «Jõgeva kollane», «Olev», «Jõgeva talvik» — kõik vabariigi ulatuses.

PÖLLUKULTUURID

Talirukis «Leedu 3». Aretatud Leedu Maaviljeluse Teadusliku Uurimise Instituudis. Meie sordikatsetes 1954. aastast alates. Sort on perspektiivne lõunatsoonis, ületades terasaagilt «Sangastet» Viljandi sordikatsepunktis 2,8 ja Põlva sordikatsepunktis 2,6 ts võrra hektarilt (vt. tabel 1). Saare ja Harju sordikatsepunktides on ta terasaagilt võrdne «Sangastega», kuid Väike-Maarja sordikatsepunktis on saak 2,1 ts võrra hektarilt madalam. Sort on nõrgema talvekindlusega kui «Sangaste». Talvitunud taimede % on Harju ja Väike-Maarja sordikatsepunktide andmeil 13,2—15,8% võrra madalam. Ka kannatab «Leedu 3» rohkem lumiseene all, eriti Eesti NSV põhjarajoonides, kus lumiseene kahjustused on suuremad. Tera on suur, 1000 tera kaal keskmiselt 2 g võrra suurem kui «Sangastel». Kõrs on pikk ja seisukindlus rahuldav.

Talirukis «Jõgeva 112» on Jõgeva Sordiaretusjaamas aretatud uus sort. 3—4 katseaasta keskmistel andmetel on sort terasaagilt Väike-Maarja, Põlva ja Kose katsepunktides ületanud «Sangastet» 0,6 kuni 1,8 ts võrra hektarilt, kuid Pärnu-Jaagupi sordikatsepunktis oli saak 1,6 ts võrra hektarilt madalam. Märkimisväärne on sordi suhteliselt suur

Tabel 1

Talirukkisortide terasaagid ts ha-lt

Sordikatsepunktid	Katseaastad	Katsete arv	Sordid		
			«Sangaste»	«Leedu 3»	«Jõgeva 112»
Harju	1954—1959	6	26,0	26,9	—
Harju	1959	1	28,9	31,0	30,3
Väike-Maarja	1955—1959	5	20,3	18,2	—
Väike-Maarja	1956—1959	4	20,0	19,6	21,6
Viljandi	1956—1959	4	31,1	33,9	—
Viljandi	1959	1	34,3	37,5	40,4
Põlva	1954—1958	5	26,4	29,0	—
Põlva	1955—1958	4	26,3	28,7	26,9
Pärnu-Jaagupi	1956—1958	3	24,3	22,5	22,7
Saare	1954—1959	6	36,9	36,9	—
Saare	1959	1	42,5	37,7	40,6
Kose	1957—1959	3	13,7	—	15,5
Kose	1958—1959	2	12,8	16,5	15,3

saak 1959. aastal Väike-Maarja ja Viljandi katsepunktides. Eriti rasked olid mainitud aastal talvitustingimused Väike-Maarja sordikatsepunktis, kus sügav lumikate püsis kevaldel kaua sulal maal. «Jõgeva 112» talvitus sarnastes tingimustes palju paremini teistest katsetes olnud sortidest ja nakatus vähem lumiseenest. Sort on kõrrepikkuselt ligikaudu võrdne «Sangastega». Temaga korraldatakse 1960. aastal tootmiskatseid kolhoosides ja sovhoosides.

Talinisu «Universaal». Aretatud Jõgeva Sordiaretusjaamas. Botaaniliselt kuulub teisendisse *lutescens*: pea on ohtetu, karvadeta, valge ja tera punane. Sordikatsetes on 1954. aastast alates. Sort on rajoonitud käesoleval aastal esmakordselt II ja III tsoonis, kus ületab terasaagilt sordikatsepunktide keskmistel andmetel 3,0—4,3 ts võrra hektarilt rajoonitud sorti «Parandatud Luunja» (vt. tabel 2). Sorti «Nisu-orasheina hübriid 1» ületas ta terasaagilt Põlva sordikatsepunktis 3,7 ts võrra hektarilt. Saare sordikatsepunktis on nende sortide saagid aastate keskmistel andmetel praktiliselt võrdsed, kuid «Universaali» terasaak on aastate järgi stabiilsem kui suhteliselt nõrgema talvekindlusega sordil «Nisu-orasheina hübriid 1». Sordi «Universaal» tera on suur (1000 tera kaal 39—42 g). Jahvatus- ja küpsetusomadused on võrdsed sordiga «Parandatud Luunja». Sort on talvekindel ja vastupidav lumiseenele. Seisukindlus on hea, märksa parem kui «Parandatud Luunjal». Mitmesugustesse taimehaigustesse (kollane- ja pruunrooste, jahukaste) nakatub sort vähem kui «Parandatud Luunja», või sellega võrdselt. Sordi puuduseks

Tabel 2

Talinisusortide terasaagid ts ha-lt

Sordikatsepunktid	Katseaastad	Katsete arv	Sordid			
			«Parand. Luunja»	«Puuk»	«Universaal»	«Nisu-orash. hübriid 1»
Harju . . .	1954—1959	6	25,6	28,5	26,0	—
Väike-Maarja . . .	1954—1959	6	23,6	25,6	25,3	—
Viljandi . . .	1954—1959	10	27,5	29,4	30,5	—
Põlva . . .	1954—1958	5	31,3	32,8	35,5	31,8
Pärnu-Jaagupi . . .	1956—1958	3	13,4	14,8	17,7	—
Saare . . .	1954—1959	6	28,6	30,4	32,6	33,4

on vastuvõtlikkus kõrreroostele. Selle haiguse leviku piirkondades, eriti Põhja-Eestis, saak ja kvaliteet langevad tunduvalt.

Suvinisu «Pikker» on aretatud Jõgeva Sordiaretusjaamas Rootsi sortide «Fulgia C» ja «Fiskeby» ristamise teel. Rajoonitud 1959. aastal I tsoonis ja 1960. aastal kogu vabariigi ulatuses. Botaaniliselt on sort kahe teisendi — *lutescensi* ja *milturumi* segu (*lutescensil* on pea ohtetu, karvadeta, valge, tera punane; *milturumil* on pea ohtetu, karvadeta, punane, tera punane). Sordikatsepunktide andmeil on teisen-dit *lutescens* 65—80% taimedest. Sort on väga saagirikas, ületades katsepunktides terasaagilt «Diamanti» 5—6 aasta keskmistel andmetel I tsoonis 2,8—4,5, II ja III tsoonis 1,6—1,7 ts võrra hektarilt (vt. tabel 3).

Tabel 3

Suvinisusortide terasaagid ts ha-lt

Sordikatsepunktid	Katseaastad	Sordid		
		«Diamant»	«Pikker»	«Minskaja»
Harju	1954—1959	20,5	25,0	—
Harju	1958—1959	18,8	26,0	28,5
Väike-Maarja	1955—1959	18,1	20,9	—
Väike-Maarja	1958—1959	20,7	23,6	24,2
Viljandi	1954—1959	19,0	20,7	—
Viljandi	1958—1959	20,0	22,3	21,9
Põlva	1954—1958	19,5	21,1	—
Põlva	1958	26,0	30,5	29,3
Võru	1959	28,6	30,5	32,2
Pärnu-Jaagupi	1956—1958	17,0	21,9	—
Pärnu	1959	25,3	24,0	30,0
Saare	1955—1959	25,6	27,3	—
Saare	1958—1959	30,6	33,1	31,9

Sort «Pikker» on suureteraline, heade jahvatus- ja küpse-tusomadustega, seisukindel. Kasvuaeg on keskmiselt ühe päeva võrra pikem kui «Diamandil». Kõrreroostesse, selle haiguse massilise esinemise piirkonnas Põhja-Eestis, naka-tub «Pikker» tunduvalt vähem kui «Diamant». Pruunroos-tesse ja jahukastesse nakatub vähem, teiste haiguste suhtes võrdne «Diamandiga».

Suvinisu «Minskaja» on aretatud Valgevene Maavilje-luse Instituudi poolt. Botaaniliselt kuulub teisendisse *lutes-*

cens. Sort on seni meil olnud sordikatsetes 2 aastat, näidates häid tulemusi Harju, Väike-Maarja, Võru ja Pärnu sordikatsepunktides, kus ületab terasaagilt «Pikkerit» 0,6—6,0 ts võrra hektarilt. Sort nakatub väga vähe kõrreroostesse, teiste haiguste suhtes ja seisukindluselt võrdne «Pikkeriga».

Sordiga korraldatakse 1960. aastal tootmiskatseid kolhoosides ja sovhoosides.

Oder «Ymer». Rootsi päritoluga perspektiivne sort. Sordikatsetes meil 1955. aastast alates. «Ymer» ületab katsepunktides paremat rajoonitud sorti «Maja» terasaagilt 3—5 aasta keskmistel andmetel 1,0—1,5 ts võrra hektarilt, välja arvatud Väike-Maarja ja Põlva katsepunktid (vt. tabel 4), kus nende sortide saagid on võrdsed.

Tabel 4

Odrasortide terasaagid ts ha-lt

Sordikatsepunktid	Katseaastad	Sordid			
		«Maja»	«Jõgeva»	«Ymer»	«Edda»
Harju	1955—1959	34,1	34,0	35,1	—
Harju	1958—1959	39,8	39,7	41,1	39,1
Väike-Maarja	1955—1959	26,2	25,0	—	—
Väike-Maarja	1957—1959	27,0	26,3	26,9	—
Viljandi	1956—1959	22,8	22,5	24,1	—
Põlva	1956—1958	27,9	—	28,0	—
Põlva	1957	30,5	—	30,4	24,2
Võru	1959	49,9	—	47,9	41,1
Pärnu-Jaagupi	1956—1958	23,6	24,1	24,9	—
Pärnu	1959	29,5	31,2	28,5	30,3
Saare	1956—1959	36,6	—	37,9	—
Kose	1957—1959	23,2	22,9	24,7	—

Muude majanduslikult oluliste omaduste poolest, nagu terasuurus, kasvuaja pikkus, seisukindlus ja vastupidavus haigustele, on «Ymer» võrdne sordiga «Maja».

Oder «Edda». Rootsi päritoluga neljatahuline sort. Sordikatsetes meil 1957. aastast alates. Sort on peeneteraline nagu kõik neljatahulise odra sordid. 1000 tera kaal 10—11 g võrra madalam kui «Majal». Senistel katseandmetel on «Edda» terasaagilt peaaegu võrdne «Majaga» (Harju, Pärnu katsepunktides) või jääb viimasest 6,3—8,8 ts võrra hektarilt maha (Põlva ja Võru katsepunktides). Kasvuage on tal

6—10 päeva lühem kui «Majal». Kuna nii varast odrasorti on võimalik koristada enne teiste teraviljade valmimist, siis pikendab ta pingerikast koristustööde perioodi. Eesti NSV-s varem kasvatatud neljatahulise odra sordid olid hea seisukindlusega. Sort «Edda» on osutunud seisukindluselt võrdseks rajoonitud kahetahulise odra sortidega «Maja» ja «Jõgeva». Sort on perspektiivne.

Kaer «Nadežnõi» on aretatud Valgevene NSV-s. Sort on olnud meil sordikatsetes 2 aastat. Seniseil andmeil on ületanud terasaagilt «Jõgeva Hämarikku» 0,6—2,7 ts võrra hektarilt (vt. tabel 5).

Tabel 5

Kaerasortide terasaagid ts ha-lt

Sordikatsepunktid	Katseaastad	Sordid		
		«Jõgeva Hämarik»	«Jõgeva Agu»	«Nadežnõi»
Harju	1954—1957	28,7	26,3	—
Harju	1958—1959	28,7	—	31,4
Väike-Maarja		24,3	21,8	—
Viljandi	1954—1956	22,1	20,2	—
Põlva	1954—1957	33,4	30,3	—
Põlva	1958	29,4	—	30,1
Võru	1959	36,2	—	36,8
Pärnu-Jaagupi	1956—1957	19,7	13,2	—
Saare	1954—1959	27,7	27,3	—

Kasvuaeg on 3—4 päeva võrra lühem ja 1000 tera kaal 3—4 g võrra väiksem kui «Jõgeva Hämarikul», seisukindlus võrdne viimasega.

Sordiga korraldatakse 1960. aastal tootmiskatseid kolhoosides ja sovhoosides.

Mais «Bukovina 3» on sortide Janetzki «Floria» ja «VIR-44» hübriid, aretatud Tšernovitsi Riiklikus katsejaamas. Sordikatsetes 1959. aastal esmakordselt. «Bukovina 3» on tunduvalt varasem meil rajoonitud sordist «Sterling», isasõisikud ilmuvad 14—19 päeva varem. Sort areneb kevaldel kiiresti. Esimese katseaasta andmeil Harju, Viljandi ja Võru sordikatsepunktides oli «Bukovina 3» haljasmassi saak 3,0—17,9% ja kuivaine saak 11,5—57,3% kõrgem kui «Ster-

lingil» (vt. tabel 6), kuivaine sisaldus on kõige suurem kõigist katsetes olevatest sortidest. Sort «Bukovina 3» on näidanud häid tulemusi sordikatsetes ka Läti ja Leedu NSV-s, kus ta käesoleval aastal rajooniti. Perspektiivne sort.

Maisihübriidide «VIR - 25» ja «VIR - 42» seemet on meil viimastel aastatel olnud müügil. Haljasmassi ja kuivaine saagilt on nad enamvähem võrdsed rajoonitud sordiga «Sterling» või vähe ületavad.

Tabel 6

Maisisortide haljasmassi- ja kuivaine saagid ts ha-lt

Sordikatsepunktid	Katse-aastad	Sordid				
		«Sterling»	«VIR-25»	«VIR-42»	«Kabardini velge hammasmais»	«Bukovina 3»
		Haljasmass				
Harju	1957—1959	567,7	569,3	554,5	564,1	—
Harju	1959	280,5	295,5	298,3	297,0	330,8
Viljandi	1957—1959	507,7	517,0	516,3	530,7	—
Viljandi	1959	315,0	327,0	349,0	313,0	368,0
Võru	1957—1959	576,7	640,0	578,3	633,3	—
Võru	1959	641,0	636,0	594,0	604,0	660,0
Saare	1957—1959	350,5	313,9	328,1	302,5	—
Saare	1959	326,0	292,0	313,0	247,0	302,0
		Kuivaine				
Harju	1957—1959	79,0	84,3	80,2	82,6	—
Harju	1959	65,4	81,3	78,8	72,8	102,9
Viljandi	1957—1959	73,6	78,9	80,0	80,5	—
Viljandi	1959	54,8	57,2	61,5	58,0	65,9
Võru	1957—1959	71,2	78,6	71,6	79,0	—
Võru	1959	84,6	89,0	80,8	82,7	94,4
Saare	1957—1959	58,9	48,8	57,0	48,2	—
Saare	1959	74,7	61,3	70,7	47,7	71,9

Lina «T - 7». Aretatud Tomski Riiklikus katsejaamas. Sordikatsetes 1958. aastast alates. Kahe aasta keskmistel andmetel on Viljandi ja Võru sordikatsepunktis saagid suuremad kui «Svetotšil» — varsi saadi 3,3—3,6 ja seemet 0,8—1,2 ts võrra ha-lt enam. Kiusaak 1958. a. andmeil 3,8—4,4 ts võrra

ha-lt suurem (vt. tabel 7). Seisukindlus on sordil «T-7» märksa parem kui «Svetotšil» ja haigustele (fusarioos, polisporoos) tunduvalt vastupidavam. Kasvuaja pikkus võrdne «Svetotšiga». Perspektiivne sort, 1960. aastal korraldatakse tootmiskatseid kolhoosides.

Tabel 7

Linasantide saagid ts ha-lt

Sordikatsepunktid	Katse-aastad	Sordid		
		«Svetotš»	«L-1120»	«T-7»
		Varred		
Viljandi . . .	1954—1959	43,9	51,6	—
Viljandi . . .	1958—1959	42,4	51,3	45,7
Võru	1954—1959	62,1	73,1	—
Võru	1958—1959	62,3	71,9	65,9
		Seeme		
Viljandi . . .	1954—1959	5,9	5,8	—
Viljandi . . .	1958—1959	6,2	6,8	7,0
Võru	1954—1959	7,2	7,6	—
Võru	1958—1959	7,4	8,0	8,6
		Kiud		
Viljandi . . .	1954—1958	11,5	11,9	—
Viljandi . . .	1958	11,9	14,2	15,7
Võru	1954—1958	15,2	15,9	—
Võru	1958	15,3	16,3	19,7

Söödahernes «Falenskaja 40». Aretatud Kirovi oblasti Falenki Sordiaretusjaamas üksikvaliku teel kohalikust herne-
nest. Rajoonitud 1960. aastast kogu meie vabariigis. Sordikatsepunktides on sortide «Falenskaja 40» ja «Jõgeva kirju» haljasmassi saagid enamvähem võrdsed (vt. tabel 8). Harju, Pärnu-Jaagupi ja Kose sordikatsepunktides ületab «Falenskaja 40» haljasmassi saagilt tunduvalt kohalikke vikisorte, mujal on nendega võrdne. Ainult Saare sordikatsepunktis on «Falenskaja 40» haljasmassi saak küll 9,3% väiksem kui «Saaremaa kohalikul» vikil, kuid «Falenskaja 40» suurema kuivaine sisalduse tõttu on heinasaakides vahe 6,8%. Segaviljas (koos kaeraga) kasvatamisel on «Falenskaja 40» terasaak väiksem kui «Jõgeva kirjul», katsekohtade järgi sööda-herne osas 0,5—4,2 ts võrra ha-lt; segavilja kogusaak on kuni 3,3 ts võrra hektarilt väiksem. Ainult Väike-Maarja sordikatsepunktis on 1959. aasta andmeil segavilja saagid

Söödaherne ja viki haljasmassi saagid ts ha-lt

Sordikatsepunktid	Katse- aastad	Sordid		
		«Jõgeva kirju»	«Falenska- ja 40»	«Kohalik vikk»
Harju	1956—1959	197,1	211,7	181,2
Väike-Maarja	1959	196,0	196,0	—
Viljandi	1956—1959	254,1	230,4	238,9
Põlva	1956—1958	281,4	284,2	281,7
Võru	1959	152,0	147,0	148,0
Pärnu-Jaagupi	1956—1958	213,8	210,5	186,5
Pärnu	1959	187,0	181,0	—
Saare	1958—1959	—	221,3	244,0
Kose	1958—1959	320,1	305,0	285,0

Tabel 9

Söödaherne ja viki terasaagid ts ha-lt

Sordikatsepunktid	Katse- aastad	Sordid					
		«Jõgeva kirju»		«Falenska- ja 40»		«Kohalik vikk»	
		Segu koos kaeraga	Sellest hernes	Segu koos kaeraga	Sellest hernes	Segu koos kaeraga	Sellest vikk
Harju	1956—1959	16,6	11,9	13,7	7,7	15,0	9,1
Väike-Maarja	1959	27,6	10,2	27,2	15,3	—	—
Viljandi	1956—1959	27,4	12,6	24,9	10,1	21,5	9,4
Põlva	1956—1958	20,0	10,2	18,8	9,2	17,9	7,0
Võru	1959	31,3	7,0	31,0	6,5	33,2	7,9
Pärnu-Jaagupi	1956—1958	22,9	13,1	19,6	11,2	18,9	9,0
Pärnu	1959	29,0	3,7	29,1	3,2	—	—
Saare	1958—1959	—	—	31,3	7,8	38,5	13,8

praktiliselt võrdsed, kuid söödaherne saak sordil «Falenskaja 40» 5,1 ts võrra hektarilt suurem kui «Jõgeva kirjul» (vt. tabel 9). Kohalike vikisortidega on «Falenskaja 40» terasaagilt I ja II tsoonis asuvate katsepunktide keskmistel andmetel enamvähem võrdne, Saare sordikatsepunktis on «Saaremaa kohaliku» viki terasaak 6,0 ts võrra hektarilt suurem.

«Falenskaja 40» on varavalmiv sort, kasvuaeg külvist kuni koristamiseni 2—4 päeva võrra lühem kui «Jõgeva

kirjul». Ta lõpetab ka sademeterikastel suvedel õigeaegselt õitsemise, seepärast on valminud terade % saagis kõrge ja idanevus väga hea. Ebasoodsatel aastatel (1956, 1957) oli idanevus märksa parem kui «Jõgeva kirjul». Sort on peene-teraline, 1000 tera kaal katsepunktide järgi 85—90 g («Jõgeva kirjul» 205—250 g). Seoses sellega on sordi külvi-norm tunduvalt väiksem kui jämedateralistel söödaherne sortidel. «Falenskaja 40» suudab väga hästi asendada vikki, mis oma pika kasvuperioodi tõttu meil sageli ei valmi.

Punane ristik «Jõgeva 433». Aretatud Jõgeva Sordi-aretusjaamas, rajoonitud 1960. aastast kogu vabariigis. Sort on kaheniiteline, varajane — õitsemise algus 10—18 päeva varem kui sordil «Jõgeva 205». Esimese niite saak on pisut väiksem kui parematel hilistel sortidel, kuid kahe niite saakide summa on enamasti tunduvalt suurem. Harju ja Viljandi sordikatsepunktides ületab «Jõgeva 433» haljasmassi saagilt katsete keskmistel andmetel sorti «Jõgeva 205» 29,7—43,4 ts võrra hektarilt, kuid Saare sordikatsepunktis on saak 13,3 ts võrra hektarilt väiksem (vt. tabel 10). Tundu-

Tabel 10

Ristikusortide haljasmassi saagid ts ha-lt

Sordikatsepunktid ja kasutusaastad	Katse-aastad	Sordid			
		«Jõgeva 205»	«Kohalik hiline»	«Jõgeva 433»	«Jõgeva 2»
Harju — I kasutusaasta . .	1955, 1957—				
	1958	283,6	283,6	342,4	—
II " . .	1956, 1958—				
	1959	198,3	146,1	198,9	—
keskmine		241,0	214,9	270,7	—
Väike-Maarja — I kasutusaasta	1957—1958	155,7	129,2	—	—
II " . .	1958—1959	166,8	140,1	—	—
keskmine		161,2	134,7	—	—
Viljandi — I kasutusaasta . .	1957—1958	240,7	227,5	305,5	—
II " . .	1958—1959	137,3	179,5	159,2	—
keskmine		189,0	203,5	232,4	—
Saare — I kasutusaasta	1957—1958	191,4	176,3	180,3	—
II "	1958—1959	257,9	238,5	242,4	—
keskmine		224,7	207,4	211,4	—
Kose — I kasutusaasta	1957—1958	340,2	—	301,7	325,5
II "	1958—1959	247,1	—	199,6	206,7
keskmine		293,7	—	250,7	266,2

valt väiksem on «Jõgeva 433» saak soomuldadel Kose sordikatsepunktis. Talvitunud taimede % on sordil «Jõgeva 433» esimesel eluaastal võrdne sordiga «Jõgeva 205». Teisel eluaastal on talvitunud taimede % väiksem, kuid siiski tunduvalt suurem kui kohalikel varajastel sortidel.

Kerahein «Jõgeva 242» on aretatud Jõgeva Sordiaretusjaamas, rajoonitud 1960. aastal esmakordselt. Haljasmassi saagilt on «Jõgeva 242» ületanud sorti «Jõgeva 220» katsekohtade järgi 9,9—15,1 ts võrra hektarilt või 5,2—8,4% (vt. tabel 11). Sort on sobivam segudes niiteks, sest on hilisem kui «Jõgeva 220».

Tabel 11

Keraheinasortide haljasmassi saagid ts ha-lt

Sordikatsepunktid	Katse-aastad	Sordid	
		«Jõgeva 220»	«Jõgeva 242»
Võru (mineraalmuld)			
I kasutusaasta	1956—1957	182,7	194,9
II "	1957—1958	194,1	207,7
III "	1958—1959	192,4	196,3
keskmine		189,7	199,6
Kose (soomuld)			
I kasutusaasta	1957	190,8	198,5
II "	1958	150,3	163,3
III "	1959	198,3	223,0
keskmine		179,8	194,9

KARTUL

Varajastest kartulisortidest on toodud katseandmed «Priekuli varase» ja «Severnaja roza» kohta (tabel 12).

«Priekuli varane» on katsetes osutunud kõige kiirema mugulaarenguga ja seega meil kõige varajasemaks kartulisordiks. Sort annab juba juulikuu keskel rahuldava saagi. Nii andis ta 4 aasta keskmistel andmetel dunaamilistes katsetes Suure-Jaani sordikatsepunktis 173,8 ts mugulaid hektarilt (tabel 12). Sort on vähikindel. Tärgklisesisaldus väike, keskmiselt 12,1%. Lehemädanikule võrdlemisi vastuvõtlik, kuid sordi varasuse tõttu saak selle all ei kannata. Mugul ovaalne, madalate iduaukudega, valge koore ja valge sisuga, säilivus rahuldav, kuid maitse jätab soovida. Puhmas

väheldane, püstiseisev või poolalialivalguv. Varred rohelised, lisalehekeseid puuduvad peaaegu täiesti. Lehed veidi ripnevad. Õitseb varakult, õied valged.

«Severnaja roza» on aretatud Kirovi oblasti Falenki Sordiaretusjaamas «Varase roosa» ja «Juubeli» ristamisel. Sort on varase grupi katsealuste sortidest osutunud üheks paremaks. 5 aasta keskmiste sordikatsete andmeil on võrreldes «Priekuli varasega» osutunud küll hilisemaks (vt. tabel 12), kuid ületab viimast teiste majanduslike omaduste poolest. Nii näiteks on ta tärklisesisaldavus suurem kui «Priekuli varasel» — 5 aasta keskmine tärklisesisaldus 14,2% —, on veidi suurema mugulasaagiga kui «Priekuli varane» ja sellest maitsetelt parem. Sort on jäetud veel üheks aastaks katsetesse kontrollimiseks tootmistingimustes kolhoosides ja sovhoosides.

Mugul pikergune-ovaalne, madalate iduaukudega, roosa koore ja valge sisuga, säilivus rahuldav. Puhmas väheldane, poolalialivalguv. Varred rohelised. Õitseb varakult, õite värvus helepunakas-violetne. Sort on vähikindel.

Sort tuleb 1961. aastaks tõenäoliselt rajoonimisele.

Keskhiilistest kartulisortidest on rajoonitud «Ostbote» ja «Jõgeva Piklik». Need sordid on tootmises juba laialdaselt levinud ning katseandmed nende kohta on toodud varasemate aastate väljaannetes, mispärast neid siin enam käsitletud ei ole.

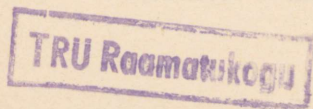
Tabel 12

Varajaste kartulisortide katseandmed

(1955.—1959. aasta keskmine)

Katsepunkti ja sordi nimetus	Mugulate kogusaak ts/ha	Tärklise saak ts/ha	Tärklise %	Kaub. kõlblike mugulate keskm. kaal g	Maitse hinne pallides	Esimese koristuse* kaubanduslik saak ts/ha
Keila						
«Priekuli varane» . . .	205,1	25,6	12,4	75	1,9	65,7
«Severnaja roza» . . .	214,0	30,6	14,3	71	2,9	44,0
Suure-Jaani						
«Priekuli varane» . . .	261,5	30,7	11,4	72	2,9	173,8
«Severnaja roza» . . .	281,6	39,6	14,0	77	3,0	144,5

* Esimene koristus oli 16.—25. juulil, olenevalt esimeste mugulate valmivusest.

Kahe viimase aasta katseandmetel on osutunud perspektiivseteks uued kartulisordid «Tõnu» ja «Virus», esimene neist Lõuna-Eesti ja teine Põhja-Eesti mullastiku tingimustes.

Mõlemad sordid on aretatud Jõgeva Sordiaretusjaamas «Virulase» ja «Münchenbergi 40 663/21» ristamise ja hili-sema valiku teel.

Mõlemad sordid on kahel katseaastal andnud suuri saake (vt. tabel 13). Nii oli Keila sordikatsepunktis «Virus» mugulate kogusaak 2 a. keskmisena 263,8 ts ha-lt, mis on kõrgem kui teistel samasse gruppi kuuluvatel sortidel. «Tõnu» kahe aasta keskmine mugulate kogusaak oli Suure-Jaani sordikatsepunktis 384,2 ts ha-lt, mis samuti ületab teiste sama grupi sortide mugulate kogusaagi. «Virus» paistab välja ka kõrge tärklise protsendi poolest — tema tärklise sisaldus (18,4%) on Keila sordikatsepunktis võrdne sordiga «Olev», mis teatavasti on suurima tärklisesisaldusega rajoonitud sortide hulgas.

«Tõnu» ja «Virus» maitset võiks keskmiseks hinnata. Seega jäävad nad maitset maha «Ostbotest» ja «Jõgeva kollasest», ületades veidi «Jõgeva pikliku» maitse. Nii tuleks nimetatud uusi perspektiivsorte esijoones pidada tööstus- ja sööda-kartuliks.

«Virus» mugul on suur, pikergune-ovaalne, valge, võrgulise koorega ja kollakasvalge sisuga. Iduauke vähe, idu-augud madalad. Puhmas püstine, kõrge. Lehed tumerohelised, tiheda karvasusega. Õitseb keskmiselt, õied sinised, õietipud valged.

«Tõnu» mugul on suur, ovaalne, valge, sileda koore ja kollakasvalge sisuga. Iduauke vähe, idu-augud madalad. Puhmas püstine, kõrge. Lehed tumerohelised, nõrga karvasusega. Õitseb kaua, õisi keskmiselt, õied sinakasvioletsed.

Jõgeva Sordiaretusjaam soovib tootmises asendada rajoonitud sorti «Jõgeva piklik» «Tõnuga» ja «Viruga» ning rajoonitud sorti «Ostbote» «Viruga». Esialgsetel katseandmetel saab nõustuda «Jõgeva pikliku» asendamisega eelmainitud sortidega, kuna sel sordil on väike tärklisesisaldus, maitse alla keskmist ning mugulate säilivus jätab soovida. Tõenäoliselt tuleb neil põhjusil «Jõgeva piklik» 1961. a. rajoonitud sortide hulgast välja jätta.

Mis puutub aga «Ostbote» asendamisse «Viruga», siis ei ole see põhjendatud, kuna «Virus» kaugeltki maitseomaduselt «Ostbotega» ei võistle.

Hilistest kartulisortidest on hiljuti rajoonitud «Olev» ja «Jõgeva talvik», kuna «Jõgeva kollane» oli juba varem rajoonitud ja on tootmises levinud.

Keskhiiliste ja hüliliste kartulisortide 5 a. (1955—1959) ja 2 a. (1958—1959) keskmised katseandmed

Katsepunkti ja sordi nimetus	Mugulate kogusaak ts/ha		Tärklise saak ts/ha		Tärklise %		Kaub. kõlbulike mugulate keskmine kaal g		Maitse hinne pallides	
	5 a.	2 a.	5 a.	2 a.	5 a.	2 a.	5 a.	2 a.	5 a.	2 a.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Keskhiilised										
Keila										
«Ostbote»	256,7	225,5	43,3	39,3	16,7	17,4	76	77	4,3	4,2
«Jõgeva piklik»	265,3	218,1	36,0	32,4	13,6	14,8	97	91	2,5	2,0
«Tõnu»	—	253,8	—	43,2	—	17,0	—	97	—	3,4
«Sulev»	—	239,3	—	42,9	—	17,9	—	93	—	3,5
«Viru»	—	263,8	—	48,7	—	18,4	—	94	—	2,6
Suure-Jaani										
«Ostbote»	268,6	244,8	43,9	40,3	16,3	16,4	67	68	4,0	4,2
«Jõgeva piklik»	309,0	275,3	42,0	37,5	13,6	13,6	94	90	2,9	3,0
«Tõnu»	—	384,2	—	61,6	—	16,0	—	84	—	3,2
«Sulev»	—	354,3	—	60,3	—	17,0	—	93	—	3,4
«Viru»	—	341,8	—	57,9	—	16,8	—	94	—	3,2
Võru										
«Ostbote»	—	328,0	—	55,6	—	17,0	—	71	—	4,4
«Jõgeva piklik»	—	362,6	—	48,7	—	13,4	—	114	—	2,0
«Sulev»	—	371,3	—	65,2	—	17,5	—	85	—	3,2
«Viru»	—	388,6	—	67,1	—	17,2	—	97	—	2,1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Saare										
«Ostbote»	—	236,4	—	37,7	—	16,0	—	89	—	5,0
«Jõgeva piklik»	—	239,9	—	30,1	—	12,5	—	112	—	2,0
Kose (turvasmullal)										
«Ostbote»	215,0	195,9	29,9	27,8	13,9	14,2	82	75	4,0	4,5
«Jõgeva piklik»	255,0	232,0	27,4	25,1	10,7	10,8	128	101	2,5	2,5
Keila										
«Jõgeva kollane»	228,5	195,0	35,4	31,5	15,5	16,4	93	100	3,9	3,4
«Olev»	250,1	210,8	45,9	38,8	18,3	18,4	97	98	3,3	3,2
«Jõgeva talvik»	263,7	222,5	44,7	37,6	16,9	16,9	108	108	4,0	4,0
Suure-Jaani										
«Jõgeva kollane»	281,5	257,0	38,9	35,0	13,8	13,6	84	94	3,8	4,0
«Olev»	308,6	277,5	56,5	47,2	18,3	17,0	85	86	3,2	3,4
«Jõgeva talvik»	306,1	301,5	48,9	47,1	16,0	16,2	102	98	3,1	3,3
Võru										
«Jõgeva kollane»	—	353,8	—	56,2	—	16,0	—	95	—	4,8
«Olev»	—	315,1	—	54,4	—	17,2	—	90	—	4,1
«Jõgeva talvik»	—	393,8	—	66,5	—	16,9	—	105	—	3,8
Saare										
«Jõgeva kollane»	—	209,8	—	30,1	—	14,3	—	92	—	5
«Olev»	—	192,2	—	30,4	—	15,6	—	89	—	2,5
«Jõgeva talvik»	—	249,2	—	34,5	—	13,8	—	109	—	2,8
Kose										
«Jõgeva kollane»	213,0	180,0	27,2	21,3	12,8	11,3	89	89	4,0	4,5
«Olev»	227,0	179,1	34,3	24,6	15,1	13,7	125	89	3,8	3,9
«Jõgeva talvik»	208,0	164,9	27,6	21,1	13,2	12,8	94	89	3,8	3,9

Hilised

MÄRKUS: Kose sordikatsepunkti kohta on 5 a. lahtris toodud 4 aasta (1956—1959) keskmised andmed.

«Olev» ja «Jõgeva talvik» on aretatud Jõgeva Sordiaretusjaamas «Virulase» ja «Münchenbergi 40663/21» ristamise ja hilisema valiku teel.

Sordikatsepunktide andmetel on «Jõgeva talvik» osutunud kõikides katsepunktides, välja arvatud Kose katsepunkt, suuremasaagiliseks kui «Olev» (vt. tabel 13). Mugulate kogusaagi vahe on ulatunud kuni 24,7%-ni (Võru katsepunktis). Tärglise sisaldus on aga «Jõgeva talvikul» väiksem, mispärast ka tärglise kogusaak «Olevist» üldiselt väiksemaks on jäänud. «Olevi» keskmine tärglisesisaldus kõigub 15,6% (Saare katsepunktis) ja 18,3% (Keila ja Suure-Jaani katsepunktides) vahel ja on seega osutunud suuremaks kui ühelgi teisel katsealusel sordil.

Mõlemate sortide puuduseks on liiga pikk vegetatsiooniperiood, mille tõttu mugulad hilise mahapaneku puhul ei jõua täis kasvada, kui sügisel varakult esinevad öökülmad.

Majandid, kes neid sorte kasvatavad, peavad hoolitsema, et mugulate mahapanek toimuks võimalikult varakult.

«Olev» ja «Jõgeva talvik» on hästi vastupidavad lehemädanikule, esimene siiski rohkem kui teine. Lehestik säilib sageli hilise koristamiseni, mille tõttu mugulate kasv võib jätkuda ajal, mil see teistel sortidel on ammu lõppenud.

Mõlemad sordid on maitset peaaegu võrdsed, jäävad aga maha «Jõgeva kollase» ja «Ostbote» maitsest, ületades sealjuures «Jõgeva pikliku» maitse. Sorte on otstarbekas kasutada tööstus- ja söödakartulina. Siiski leiavad paljud tarbijad, et «Olev» ja «Jõgeva talvik» on ka head söögikartuli sordid.

Kahjuks peab märkima, et nende sortide külvipindala vabariigis laieneb väga aeglaselt. Nii oli 1959. a. vabariigis «Olevi» külvipindala 436 ha ja «Jõgeva talvikul» kõigest 185 ha. On väga vajalik, et nende sortide seeme 1960. a. täielikult ära kasutatakse seemnekasvatuseks, et seega kiiremini välja tõrjuda vähemväärtuslikku sorti «Jõgeva piklik».

Viimase nelja aasta jooksul on kartuli sordikatseid korraldatud ka soomuldadel Kose sordikatsepunktis. Katsetulemused näitavad, et soomuldadel annavad suuremaid saake varased ja keskhilised sordid, kuna hilised jäävad saagilt maha. Näiteks 1959. a., mil esinesid kevadised öökülmad hilja (30. mail —10°) ja liiga vara sügisesed öökülmad (5. sept.), andis varane kartulisort «Priekuli varane» mugulate kogusaaki 438 ts ha-lt, keskhiline sort «Jõgeva piklik» 244 ts ja hilised sordid «Olev» ja «Jõgeva talvik» mõlemad

169 ts. Seega võib järeldada, et soomuldadel suurte saakide saamiseks tuleks kasvatada varaseid kartulisorte, seda mitte ainult nende turustamiseks varase kartulina, vaid suure kartulisaagi saamiseks üldse.

KÕOGIVILJAD

Varase peakapsa sortidest rajooniti 1960. aastaks esimest korda «Ditmari varane». Seda sorti kasvatati Eestis varematal aastatel laialdaselt «Ditmarši varase» nimetuse all. See sort pärineb Loode-Saksamaalt Ditmarscheni piirkonnast. Vahepeal seda sorti peaaegu üldse ei kasvatatud, kuna ei olnud saada seemet. Nüüd on Kuusiku katsebaas teinud selle sordiga valikut ja tegeleb seemnekasvatusega. Sordi eeliseks on varasus — ta on varemalt rajoonitud sordist «Gribovi number esimene 147» nädal kuni kaks varasem, kuid saagilt siiski väiksem (vt. tabel 14).

«Ditmari varase» pea on tihe ja hea maitsega. Tema juures ei ole tähele pandud ennakõidumist, mis näiteks «Gribovi number esimene 147» juures mõnel aastal laialdaselt on esinenud, juhul kui istikud kasvatati külmal režiimil või kui need istutati varakult välja ja kevadel esinesid pikemat aega jahedad ilmad.

Tabel 14

Valge peakapsa varajaste sortide nelja aasta (1956—1959) keskmised katseandmed

Katsepunkti ja sordi nimetus	Kaubanduslik saak ts/ha	Pea keskmine kaal kg	Esimese koristuse saak ts/ha	Pea tihedus pallides (1—5)	Maitse hinne pallides (1—5)	Päevade arv massilisest tärkamisest kuni tehnilise küpsuse alguseni
Keila						
«Gribovi number esimene 147»	430	1,2	25,2	3,6	3,7	106
«Ditmari varane»	355	1,0	63,5	3,6	3,4	99
Suure-Jaani						
«Gribovi number esimene 147»	675	1,8	1,8	3,2	2,6	121
«Ditmari varane»	557	1,4	42,1	4,4	4,1	114

Valge peakapsa keskvaraste, keskvalmivate ja hiliste sortide nelja aasta (1956—1959) keskmised katseandmed

Katsepunkti ja sordi nimetus	Kaubanduslik saak ts/ha	Pea keskmine kaal kg	Pea tihedus pallides (1—5)	Maitse hinne pallides (1—5)	Päevade arv massilisest tärkamisest kuni täieliku tehnilise küpsuseni
Keila					
«Jõgeva» («Enkhuizen Jõgeva»)	733	3,1	4,0	4,3	136
«Valgevene 455»	640	2,8	4,6	4,7	142
«Amager 611»	660	2,3	4,5	3,6	159
Suure-Jaani					
«Stahhanovka 1513»	661	2,7	3,9	3,5	134
«Jõgeva» («Enkhuizen Jõgeva»)	566	2,3	3,8	3,4	149
«Valgevene 455»	492	2,0	4,8	4,1	154

Tomatisortidest rajooniti 1960. aastaks esimest korda «Peremoga 165». See sort on aretatud Valgevene Puuja Kõogiviljanduse Teadusliku Uurimise Instituudis. Keila ja Suure-Jaani kõogivilja ja kartuli sordikatsepunktide 6 aasta sordivõrdluskatsete andmetel on sort osutunud avamaal üheks ilmastikutingimustele ja haigustele vastupidavamaks. Võrreldes sordiga «Alpatjevi 905-a» on «Peremoga 165» tugevama kasvuga ja saagirikkam, kuid veidi hilisem (vt. tabel nr. 16). Üksikute aastate lõikes annab püsivamaid

Tabel 16

Katsetulemusi tomaisortidega avamaal (1956—1959. a. keskmised)

Sordi nimetus	Kaubanduslik saak ts/ha*		Esi-se koristus Jekaadi saak ts/ha		Vilja keskmine kaal g		Maitse hinne pallides (1—5)	
	Keila katsepunkt	Suure-Jaani katsepunkt	Keila katsepunkt	Suure-Jaani katsepunkt	Keila katsepunkt	Suure-Jaani katsepunkt	Keila katsepunkt	Suure-Jaani katsepunkt
«Alpatjevi 905-a»	53,6	75,9	26,9	23,4	52,5	45,0	3,7	3,8
«Gribovi avamaa 1180»	—	95,5	—	22,1	—	49,1	—	3,6
«Peremoga 165»	66,6	77,6	21,3	10,0	84,9	87,6	3,6	4,0

* Põllul valminud viljad.

saake. «Peremoga 165» vili on suur (85—90 g), ilusa kuju ning hea maitsega, viljad ei lõhene ja säilivad paremini. Ka järjelvalmimisel on viljad kvaliteetsemad kui teistel katsetes olnud sortidel. «Peremoga 165» sobib hästi kasvatamiseks nii avamaal kui ka katmikalal.

Eelmistel aastatel rajooniti katmikalal kasvatamiseks tomatisort «Tallihhin 186». See sort on Keila köögivilja ja kartuli sordikatsepunktis osutunud katmikala katsetes tomatisortidest kõige saagirikkamaks ja varasemaks. Kaubanduslike viljade 3 a. keskmine saak 1 m² kohta oli «Tallihhinil 186» 0,8 kg võrra suurem kui standardsordil «Gribovi avamaa 1180» (s. o. 8,2% suurem). Vili on suur, kaalub 100—110 g, vilja kuju ilus, maitse hea.

Lillkapsa sortidest oli varem rajoonitud «Laialeheline». Hilisemad katsetulemused aga näitasid, et teised sordid ületavad selle sordi majanduslikud omadused. Sellepärast jäeti «Laialeheline» 1960. a. rajoonitud sortide hulgast välja ja asendati uute lillkapsasortidega «Gribovi varane 1355» ja «Otetšestvennaja», mis katsetes on näidanud paremaid majanduslikke omadusi (vt. tabel nr. 17).

«Gribovi varane 1355» on aretatud Gribovi köögivilja aretusjaamas välismaalt pärineva sordi «Haagi kääbus» seemneproovist. Sort ületab saagikuselt seni rajoonitud sordi «Laialeheline», samuti on ta viimasest 2—6 päeva võrra varasem. Keila köögivilja ja kartuli sordikatsepunkti andmeil annab «Gribovi varane 1355» esimesel koristusdekaadil 18% üldsaagist, «Laialeheline» ainult 6%.

«Otetšestvennaja» on aretatud Moskva puuviljanduse ja marjakultuuride katsejaamas Saksamaa päritoluga «Erfurdi» seemneproovist. Sort on suuresaagiline, ületab saagikuselt kõiki katsetes olevaid sorte. Kasvuperiood on 2—4 päeva võrra pikem kui «Gribovi varasel 1355». Sordi

Tabel 17

Lillkapsasortide viie aasta (1955—1959) keskmised katseandmed Keila köögivilja ja kartuli sordikatsepunktis

Sordi nimetus	Keskmine kaubanduslik saak ts/ha	Esimese koristusdekaadi saak ts/ha	Pea keskmine kaal kg
«Laialeheline»	61,2	2,6	0,20
«Gribovi varane 1355»	62,9	11,7	0,21
«Otetšestvennaja»	86,7	2,2	0,28

heaks omaduseks on, et lehekodarik läheb väga aeglaselt lahti.

Redisesortidest rajooniti 1960. a. «Või» (tuntud nimetuse all «Võiredis»). See sort on Keila köögivilja ja kartuli sordikatsepunkti katseandmeil osutunud üheks saagirikkamaks (vt. tabel 18). Ta on 5—6 päeva võrra hilisem sordist «Jõgeva 169», kuid on paremate maitseomadustega. Juurikas on suur, püsib kaua mahlasena ja tarvitamiskõlblikuna. Lehekodarik on keskmise suurusega. Sort sobib kasvatamiseks peamiselt avamaal, kuid ka lavades hilisemal külviajal (märtsi lõpul — aprilli algul). Selle sordi aretustööga tegeleb Kuusiku katsebaas.

Tabel 18

Katsetulemusi redisesortidega lavas Keila köögivilja ja kartuli sordikatsepunktis (1956—1959. a. keskmised katseandmed)

Sordi nimetus	Kaubanduslik saak kg ühelt lavaaknalt (1,5 m ²)	Esimese koristusdekaadi saak kg ühelt lavaaknalt (1,5 m ²)	Vilja keskmine kaal g	Maitse hinne pallides (1—5)	Päevade arv massilisest tärkamisest kuni tehnilise küpsuse alguseni
«Jõgeva 169»	2,5	1,5	8,2	3,8	25
«Või» . . .	3,1	0,7	16,0	4,5	31

Tabel 19

Katsetulemusi kurgisortidega avamaal¹

Sordi nimetus	Kaubanduslik saak ts/ha	Esimese koristusdekaadi saak ts/ha	Vilja keskmine kaal g	Maitse hinne pallides (1—5)
Keila katsepunkt				
«Vjasnikov 37» . . .	53,2	18,6	79,5	3,3
«Tahkuranna» . . .	62,0	18,4	61,7	3,6
«Muromi 36» . . .	59,7	18,4	59,9	3,4
«Kastekindel 40» . . .	58,8	14,4	127,4	3,0
«Nežini 12» . . .	68,1	10,5	132,9	4,5
Suure-Jaani katsepunkt				
«Vjasnikov 37» . . .	114,7	33,9	93	3,3
«Tahkuranna» . . .	102,2	31,2	58	3,2
«Muromi 36» . . .	125,3	41,7	54	3,1
«Kastekindel 40» . . .	115,3	13,2	123	3,2
«Nežini 12» . . .	98,5	9,6	117	4,3

¹ Keila katsepunkti kohta on toodud nelja aasta (1955 ja 1957—1959), Suure-Jaani katsepunkti kohta viie aasta (1955—1959) keskmised andmed.

SISUKORD

Sissejuhatus	3
Eesti NSV mullastiku- ja kliimatsoonid	4
Rajoonitud põllumajanduskultuuride sordid	4
Põllukultuurid	7
Kartul	16
Köögiviljad	22

Антонина Рауд и Артемий Вахер
КАТАЛОГ РАИОНИРОВАННЫХ
И ПЕРСПЕКТИВНЫХ СОРТОВ
СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ КУЛЬТУР
В ЭСТОНСКОЙ ССР

Обложка В. Томасов

На эстонском языке

Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярнуское шоссе, 10.

Toimetaja K. Vool

Tehniline toimetaja A. Sepp

Korrektorid M. Hansen ja T. Kokla

Ladumisele antud 15. IV 1960. Trükkimisele antud 19. V 1960. Paber 54×84, $\frac{1}{16}$. Trükipoognaid 1,75. Formaadile 60×92 kohaldatud trükipoognaid 1,43. Arvutuspoognaid 1,45. Trükiarv 2000. MB-04016. Tellimise nr. 565. Trükikoda «Punane Täht», Tallinn, Pikk t. 54/58.

Hind 45 kop.

4—5

45 kop.

A-23148

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00376626 0